

Volume II (2016)

M. WALSH, T. KISS – N. COUREAS (Eds.), *The Harbour of All This Sea and Realm: Crusader to Venetian Famagusta*. Budapest 2014. Central European University Press, 272 sayfa (1 harita ve 81 resim ile birlikte). ISBN: 9786155225963

Özge BOZKURTOĞLU ÖZCAN

*Libri: Kitap Tanıtımı, Eleştiri ve Çeviri Dergisi'*nde bulunan içeriklerin tümü kullanıcılara açık, serbestçe/ücretsiz 'açık erişimli' bir dergidir. Kullanıcılar, yayıncıdan ve yazar(lar)dan izin almaksızın, dergideki kitap tanıtımı, eleştiri ve çevirileri tam metin olarak okuyabilir, indirebilir, dağıtabilir, çıktısını alabilir ve kaynak göstererek bağlantı verebilir.

Libri, uluslararası hakemli elektronik (online) bir dergi olup değerlendirme süreci biten kitap tanıtımı, eleştiri ve çeviriler derginin web sitesinde (www.libridergi.org) yıl boyunca ilgili sayının içinde (Volume II: Ocak-Aralık 2016) yayımlanır. Aralık ayı sonunda ilgili yıla ait sayı tamamlanır.

Dergide yayımlanan eserlerin sorumluluğu yazarlarına aittir.

Atıf Düzeni Ö. Bozkurtoğlu Özcan, *The Harbour of All This Sea and Realm: Crusader to Venetian Famagusta*. Editörler: M. Walsh, T. Kiss – N. Coureas. *Libri* II (2016) 447-449. DOI: 10.20480/lbr.2016036

Geliş Tarihi: 11.12.2016 | Kabul Tarihi: 17.12.2016 | Elektronik Yayın Tarihi: 20.12.2016

URL: <http://dx.doi.org/10.20480/lbr.2016036>

Editörya Phaselis Project
www.phaselis.org

M. WALSH, T. KISS – N. COUREAS (Eds.), *The Harbour of All This Sea and Realm: Crusader to Venetian Famagusta*. Budapest 2014. Central European University Press, 272 sayfa (1 harita ve 81 resim ile birlikte). ISBN: 9786155225963

Özge BOZKURTOĞLU ÖZCAN*

Mağusa'nın 12. yüzyıl ile 16. yüzyıl arasındaki döneme ilişkin tarihin sosyal hayat, sanat, mimari, zanaat, dini yapılar ve zümreler gibi çeşitli alanlarda ışık tutan *The Harbour of all this Sea and Realm Crusader to Venetian Famagusta* (Bütün Bu Denizin ve Krallığın Limanı Haçlılardan Venedik Dönemine Mağusa) adlı kitap Michael J. K. Walsh, Tamás Kiss ve Nicholas S. H. Coureas editörlüğünde hazırlanmıştır. *Table of Contents* (İçindekiler Tablosu [V-VI] ile başlayan eser, *List of Illustrations* (Görseller Listesi [VII-X]) ve ardından editörlerin kitapta yer alan makalelerin sunulduğu konferansın gerçekleşmesine katkıda bulunan kurum ve kişilere teşekkürlerini belirttiği *Acknowledgements* (Teşekkür [XI]) kısmı ile devam etmektedir.

Introduction (Giriş [3-18]) bölümünde her bir editör bir yazı kaleme almıştır. Michael J. K. Walsh I. [3-8] başlığı altında Singapur Nanyang Technological University, World Monuments Fund (Dünya Anıtlar Fonu) ve Mağusa Belediyesi'nin iş birliği ile Mağusa'da yapılan restorasyon çalışmalarından bahsetmekte ve Mağusa'da bu tarz çalışmalara muhtaç çok sayıda yapının olduğunu belirterek Mağusa'nın zengin kültürel mirasına dikkat çekmektedir. II [9-12] başlığı altında giriş bölümüne katkıda bulunan diğer bir editör Tamás Kiss kitabı meydana getiren 11 makale hakkında kısaca bilgi vermektedir. Eserin üçüncü editörü Nicholas S. H. Coureas III *A Bibliography of Medieval Famagusta* (Ortaçağ Mağusası'na İlişkin Bir Bibliyografya [13-18]) başlıklı kısımda Mağusa'nın Ortaçağ tarihine dair birincil kaynaklar ve araştırma eserler ile kentte bulunan yapıları konu alan sanat tarihi çalışmaları hakkında bilgiler vererek bibliyografik bir anlatı sunmaktadır.

Bu bölümünün ardından eser iki kısma ayrılmaktadır. *Section One: History* (Kısım 1: Tarih [21-103]) başlığı altında 6 makale yer almaktadır. *Nicosia and Famagusta in the Frankish Period (1192 – 1474): Two Capitals for a Kingdom?* (Frank Döneminde Lefkoşa ve Mağusa (1192 – 1474): Bir Krallık için İki Başkent mi? [21-39]) adlı makalenin yazarı Philippe Trélat bu çalışmada Lusignan Krallığının resmi başkenti olan Lefkoşa ile 14. yüzyıldan itibaren kozmopolit yapısı ve büyük ticaret hacmi ile Doğu Akdeniz'in en zengin kentlerinden biri olan Mağusa'nın kaynaklarda sıklıkla başkent olarak anılmasından yola çıkarak iki kentin idari, sosyal, siyasal açılarından uzun vadeli bir analizini yapmakta ve krallığın bu çift başlı görünümünü değerlendirmektedir.

Pierre Vincent Claverie'nin kaleme aldığı *Stephen of Mezel Bishop of Famagusta and His Age* (Mağusa Piskoposu Stephen of Mezel ve Dönemi [41-52]) adlı makale 1246-1259 yılları arasında

---

* Arş. Gör., Akdeniz Uygarlıkları Araştırma Enstitüsü, Akdeniz Ortaçağ Araştırmaları Anabilim Dalı, Antalya.
ozgeozcan@akdeniz.edu.tr

Mağusa Piskoposu olarak görev yapan Stephen of Mezel'in hayatına ve Kıbrıs'taki faaliyetlerine ilişkin bilgiler sunarak adadaki dini yapılanma ve işleyiş hakkında okuru aydınlatmaktadır.

Refugees from Acre in Famagusta Around 1300 (1300 Yılı Civarında Mağusa'daki Akkâ Sığınmacıları [53–67] başlıklı makalede David Jacoby 1294–1300 yılları arasında Kıbrıs'ta tutulan noter kayıtlarında 1291 yılında Akkâ'nın Müslümanların eline geçmesi ile buradan Mağusa'ya göç eden sığınmacıların izini sürerek Doğu Akdeniz'de siyasi dengelerin değiştiği bir süreçte coğrafya insanının hayatına yakın bir perspektiften yaklaşmakta ve bölgenin sosyal yapılanması hakkında bilgi vermektedir.

Noter kaynakları esas alınarak yapılan bir diğer çalışma olan *Apprentice Artisans and Craftsmen in Famagusta in the Notarial Deeds of Lamberto di Sambuceto and Giovanni da Rocha, 1296–1310* (Lamberto di Sambuceto ve Giovanni da Rocha'nın Noter Belgelerine Göre Mağusa'da Zanaat ve Hırfet Erbabı Çırakları 1296–1310 [69–75]) adlı makalede Nicholas Coureas bahsi geçen Cenevizli noterler tarafından hazırlanan çıraklık sözleşmeleri üzerinden işe giriş koşulları değerlendirmektedir. Aynı zamanda piyasada en çok işgücü talebinde bulunan sektörler ve işgücü piyasasının yapısı ele alınmaktadır.

The Mercenaries of Genoese Famagusta in the Fifteenth Century (15. Yüzyılda Ceneviz Mağusası'nda Paralı Askerler [77-90]) makalesi Michel Balard tarafından kaleme alınmıştır. Makalede 1407 – 1461 yıllarına ait Ceneviz Kolonisi Hesap Defterleri (*Massaria* of Famagusta) kayıtlarından 5 tanesinden incelenmektedir. Buradan hareketle Cenevizlilerin 1374 yılında ele geçirdikleri Mağusa'nın savunmasını sağlamak için temin ettikleri paralı askerlerin, adı, görevleri, nereli oldukları ve maaşları gibi veriler analiz edilerek sistemin yapısı ve işleyişi aydınlatılmaktadır.

İlk kısmın son makalesi olan *Maritime Trade in Famagusta During the Venetian Period (1474–1571)* (Venedik Döneminde Mağusa'da Venedik Ticareti (1474-1571) [91-103]) adlı çalışma Benjamin Arbel'e aittir. Makalede Venedik'in ticari deniz filosunun yapısı, deniz ticaretine ilişkin kural ve kanunlar, Venedik'in Levant ticaretindeki pozisyonunun ardından Mağusa'nın 16. yüzyılda deniz ticaretindeki durumu özellikle adanın Saline (Larnaka) limanı ile karşılaştırılarak anlatılmakta ve kentin Venedik'in uluslararası ticaret sistemine entegre edilme süreci incelenmektedir.

Ulrike Ritzerfeld tarafından kaleme alınan *Made in Cyprus? Fourteenth-Century Mamluk Metal Ware For the West – The Question of Provenance* (Kıbrıs'ta mı Üretildi? Batı İçin 14. Yüzyıl Memlûk Madeni Eşyaları - Köken Sorunu [107–133]) adlı makale kitabın ikinci bölümünü oluşturan *Section Two: Material Culture* (Kısım İki: Maddi Kültür [105-190]) kısmında yer alan ilk çalışmadır. Görsellerle desteklenen makalede form ve bezeme bakımından geleneksel İslâmî metal işçiliğinden ayrılan, Venedik ve Sarazen unsurlarını bir arada bulunduran madeni eşyaların kökeni tartışılmaktadır. Ayrıca Memlûk tarzında üretilmiş bu tür melez objelerin Kıbrıs Kralı IV. Hugh zamanında Mağusa'da üretilmiş olabileceği tezi ileri sürülmektedir. Bu doğrultuda Doğu-Batı arasındaki maden sirkülasyonu ve form, bezeme, üslup, kullanılış amacı bakımından bu metal eşyaların ticari ve sanatsal özellikleri incelenmektedir.

Crusader Ideology, Propoganda and the Art of the Carmelite Church in Fourteenth-Century Famagusta (14. Yüzyılda Mağusa'da Haçlı İdeolojisi, Propaganda ve Karmelit Kilisesi Sanatı [135–144]) adlı makale Maria Paschali'ye ait bir çalışmadır. Makalede Akkâ'nın düşüşünün ardından Kutsal Topraklara en yakın merkez olan Mağusa'nın Haçlı Seferleri'nde önemli bir merkez haline gelmesinin kentteki Karmelit Kilisesi'nde yer alan dini figürlerin incelenmesiyle ele alınmaktadır. Bu ideolojiye görsel bir meşruiyet kazandırmak amacı taşıyan kilise sanatıyla döneme hâkim olan

siyasi ortam aydınlatılmaktadır.

Görsel malzemenin tarihi olayları anlamlandırma işlevinin öne çıktığı diğer çalışma Michele Bacci'nin yazdığı *Identity Markers in the Art of Fourteenth Century Famagusta* (14. Yüzyılda Mağusa'da Sanat Alanında Kimlik İşaretçileri [145-158]) adlı makaledir. Gotik sanatının çarpıcı örneklerine ev sahipliği yapan Mağusa'da eserlerde Süryani, Maruni gibi farklı cemaatlere mensup vatandaşların yalnızca dini ve kültürel olarak değil, aynı zamanda sosyal anlamda da görsel olarak kendilerini ifade etme ihtiyaçları ve varlıklarına görsel kanıtlar oluşturma çabaları makalenin temel konusunu teşkil etmektedir. Kiliselerdeki tasvirler farklı grupların kendilerini temsil etmek için kullandıkları bir tür iletişim stratejisi olarak ele alınmıştır.

Allan Langdale tarafından kaleme alınan *Pillars and Punishment: Spolia and Colonial Authority in Venetian Famagusta* (Sütunlar ve Cezalandırma: Venedik Döneminde Mağusa'da Devşirme Malzeme ve Sömürgeci Otorite [159-167]) adlı makalede önce devşirme malzemenin hâkim güç tarafından üzerinde hâkimiyet kurduğu kesime yönelik bir tehdit bir çeşit caydırıcı bir görsel olarak kullanılması anlatılmaktadır. Ardından 1489-1571 yılları arasında Kıbrıs'ta hâkimiyet kuran Venediklilerin otoritelerini teşhir etmek, kendilerini Hellen ve Roma dünyasının temsilcileri olarak meşrulaştırmak ve ideolojik mesajlar vermek amacıyla, Lusignan'lardan kalan mimari miras üzerinde köklü değişiklikler yapmaları ve bu doğrultuda devşirme malzemeyi kullanım ve yeniden yorumlama teknikleri mercek altına alınmaktadır.

Kitabın son makalesi Thomas Kaffenberger'a ait olan *Harmonizing the Sources: An Insight into Appearance of the Hagios Georgios Complex at Various Stages of its Building History* (Kaynakların Uyumu: İnşa Sürecinin Çeşitli Aşamalarında Hagios Georgios Kompleksinin Dış Görünüşüne İçten Bir Bakış [169 - 190]) adlı makaledir. Tarihin farklı dönemlerinde kiliselerin değişen görüntüsü üzerinde yoğunlaşan makalede hem yapı hem de yapıya ilişkin metinsel ve görsel malzemenin harmanlanarak Ortodoks Hagios Georgios Katedrali ve bitişiğindeki Hagios Epiphanius Şapeli'nin inşa sürecinden 17. yüzyıla kadar geçirdiği değişimler analiz edilmektedir.

Bu makalenin ardından kitap yazarların kısa özgeçmişlerinin yer aldığı *List of Contributors* (Katkıda Bulunanlar Listesi [191 - 194]) ile kişi ve yer adlarının bulunduğu *Index* (Dizin [195 - 204]) kısmı ile sona ermektedir.

Eser farklı açılardan ve ağırlıklı olarak 14. yüzyıl boyunca Mağusa'nın siyasi, ekonomik ve sosyal durumuna ilişkin önemli bilgiler sunmaktadır. Kent üzerinden hem Kıbrıs'ın Geç Orta Çağ'da temsil ettiği duruş hem de Doğu Akdeniz havzasının içinde bulunduğu ahval aydınlatılmaktadır. Kitabın tarihi metinlerden oluşan ilk kısmının bu alanda çalışan tarihçilere alışılmışın dışında yeni bilgiler sunmasının yanı sıra ikinci kısımda kentte yer alan yapıların tahlilleri üzerinden yapılan incelemeler Ortaçağ Avrupa ve Doğu Sanatının adadaki yansımalarını ön plana çıkarmakta ve sanat tarihçileri için de kullanışlı bir kaynak teşkil etmektedir. Görsel malzemeler ile desteklenerek kentin canlı bir portresini sunan kitap bu alandaki kaynak azlığı dolayısıyla araştırmacılar için kıymetli bilgiler sunan bir eser niteliğindedir.